

Yazar

Muhanad Hage Ali

Tarih

10 Temmuz 2020

HİZBULLAH VE LÜBNAN'DAKİ HALK AYAKLANMASI: ZARARI HAFİFLETMEK

İKİNCİ DALGA ARAP
İSYANLARINDA SİYASAL İSLAM

الشرق
للأبحاث الاستراتيجية

AL SHARQ
STRATEGIC
RESEARCH

(Bu yazı Arapça orijinal versiyonundan çevrilmiştir.)

İÇİNDEKİLER

ÖZET	3
GİRİŞ	3
HİZBULLAH HALK AYAKLANMASINI NASIL GÖRDÜ?	4
HALK AYAKLANMASININ HİZBULLAH İÇİN DOĞURDUĞU SONUÇLAR: KORKU BARIYERİNİ YIKMAK	8
EMEL HAREKETİ İLE İLİŞKİLER	12
EKONOMİK ÇÖKÜŞÜN HIZI	12
SONUÇ	13
REFERANSLAR	14
YAZAR HAKKINDA	15
AL SHARQ STRATEJİK DÜŞÜNCE KURULUŞU HAKKINDA	15

Özet

Lübnan'daki hükümet karşıtı halk ayaklanması Hizbullah'a karşı köklü bir meydan okumaya neden oldu çünkü Hizbullah ve müttefikleri 2018'de elde ettikleri zaferlerin ardından parlamento ve hükümette kilit bir konuma gelmişti. Bu nedenle Hizbullah, ayaklanmayı Suriye rejiminin 2005 yılında Lübnan'dan çekilmesinin ve Şam ve İran'a karşı güçlü bir muhalif çoğunluğu iktidara getiren iki parlamento seçiminin ardından uzun süredir beklediği başarısına yönelik bir gasp girişimi olarak algıladı. 2018 seçimleri Lübnan'ın siyasal yapısını partinin bölgesel ittifakları doğrultusunda yeniden şekillendirmek için bir fırsat niteliğindeydi. Bu yüzden Hizbullah halk ayaklanmasına karşı gözle görülür bir muhalif tavır takındı. Ancak gerçek şu ki ayaklanma partinin anlaşma ve ittifaklarında yarıklar açarken yeni iç uyuşmazlıklar için de bir zemin oluşturdu. Daha da önemlisi ayaklanmalar, Hizbullah ve dolayısıyla da Emel hareketinin Şii mezhebini temsil edip siyasi tercihlerini tanımlamadaki baskın rolünü ve kapasitesini sarstı.

Giriş

Lübnan, 17 Ekim'de hükümetin vergilerin arttırılıp başta telekomünikasyon şirketlerinin denetlemediği WhatsApp aramaları için olmak üzere yeni ücretler getirilmesine yönelik bir kararnamesiyle tetiklenen geniş katılımlı protestolara tanık oldu. Hizbullah, kararı takip eden günlerde önceki yıl yapılan 2018 seçimlerinin bir yan ürünü olan yeni ulusal siyasi yapılanmaya karşı oluşturdukları tehdit nedeniyle protestolara karşı olumsuz bir tavır takındı.

Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah yaptığı konuşmalarla özellikle tüm Lübnan'ı dolayısıyla da örgütünün nüfuz alanlarını etkisi altına alan protestolara karşı tepkiyi yönlendirip kanalize etmede kilit bir rol oynadı. Nasrallah ilk konuşmasında halk ayaklanmasının taleplerinin sınırlarını belirledi: Başarısını reform taleplerine ve halk

üzerindeki yeni vergilerin kaldırılmasına hasrederken mevcut iktidar ile 2018 parlamento seçim sonuçlarına dokunulamayacağını altını çizdi. Zira 2018 seçimleri Hizbullah ve müttefiklerine parlamentoda yadsınamaz bir çoğunluk sağlamıştı. Nasrallah'ın art arda yaptığı konuşmaların üslubu ağır ikazlarla doluydu ve Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'a karşı başlatılan Suriye devrimine yönelik tavrını hatırlatarak siyasal boşluk yahut kaos ve kargaşa uyarısında bulunuyordu.

Yaptığı sayısız konuşma ve açıklamada rejimin halk ayaklanmasını kontrol altına alma ve bunların ivme kazarak partinin çıkarlarına ters düşebilecek, Lübnan siyasetindeki nüfuzuna meydan okuyabilecek veya 2018 seçimleri öncesi koşulları geri getirebilecek bir siyasal güce dönüşmesini engelleme ihtiyacı hissettiği kısa zamanda anlaşıldı. Fakat Lübnan'ın geleneksel kampaşmalarını aşan ayaklanma ekonomik ve mali krizle birlikte kartları yeniden kararak Hizbullah ile siyasi ittifakları üzerindeki baskıları arttırdı. Özellikle de “Şii cephenin birliği” olarak bilinen Emel hareketiyle olan kalıcı bağlarını sarstı.

Hizbullah halk ayaklanmasını nasıl gördü?

Hizbullah halk ayaklanmasını bastırmada çeşitli araçlara dayandı. Birincisi, destekçilerini şüpheli grupların (elçilikler, istihbarat birimleri ve düşman siyasi partiler) sızmalarına karşı uyardı. İkincisi şiddete başvurarak mezhep kavgası çıkardı. Üçüncüsü, protestocuların iç bütünlüğünü tartışmalı konular üzerinden bozmaya çalıştı.

Bu bağlamda halk ayaklanmasının ilk aşamasında Nasrallah'ın verdiği ilk ve ikinci konuşma arasında hafif bir içerik ve üslup farkına tanık olduk. İlk konuşmasında Nasrallah halk ayaklanmasının taleplerini benimserken yatıştırıcı bir üslup kullandı. Yine de hükümetin çöküşünün doğuracağı siyasi, ekonomik ve mali sonuçlar konusunda uyarılarda bulundu.¹ İkinci konuşmasında ise halk hareketine ve yabancı elçiliklerin oynadığı role yönelik kuşkularından bahsederek destekçilerini sokaklardan çekilmeye çağırdı. Bunun Kuzey Bekaa Vadisi bölgesiyle güney Lübnan'daki protestolar üzerinde olumsuz etkileri oldu. Ancak ayaklanmanın ilk günlerinde protestocuların

önemli bir kesimi Hizbullah'ın nüfuz sahibi olduğu bölgelerden, özellikle de Beyrut'un güney semtleri ile Baalbek, Nebatiye ve Tire gibi Lübnanlı Şii nüfusunun çoğunluğunun yaşadığı şehirlerdendi. O dönemde protestocuların sloganlarında Hizbullah veya silahlı kanadına yönelik hiçbir düşmanca ifade yer almıyordu, onun yerine eleştirilerin merkezinde Emel hareketi ile liderleri daha düşük düzeyde de birkaç Hizbullah milletvekili yer alıyordu.

Hizbullah'ın sınırlı düzeyde hedef alınması o dönemde şaşırtıcı gelse de büyük ölçüde birikmiş öfkelerin bir yan ürünüydü. Özellikle son seçimler ve partinin o dönemdeki gündemi üzerinden partiye ve milletvekillerini hedef alan eleştiriler vardı. Seçimlerden önce parti ve lideri Nasrallah kendi tabanı ve seçmenlerine siyasal davranışta değişim ve yolsuzlukla mücadelede daha kararlı adımlar vaat etmişti. Seçim manifestosunda Nasrallah açıkça "parti yönetimi israf ve yolsuzlukla mücadele hedefiyle özel bir düzenleme çerçevesi oluşturmaya karar verdi... Tüm devlet kurumlarında yolsuzlukla mücadeleye dahil olmak herkes için elzem olmuştur çünkü yolsuzluk milleti felaketin eşiğine getiren temel nedenlerden biridir." diyordu.

Nasrallah konuşmasında kendisi için mutlak öncelik teşkil eden yolsuzlukla mücadele planının bir sonucu olarak örgüt ile müttefik ve muhalifleri arasında eşit zeminde bir çatışma tehlikesini tasvir ediyordu. Ayrıca gelecekteki olası zorluk ve düşmanlıkları da tartışarak "ama bu konuda sessiz kalamayız, bu konunun bizzat takipçisi olacağım" diye ekledi.²

Nasrallah Şii muhalefet adaylarının Hizbullah'ın nüfuzu altındaki bölgelerde gelişme kaydetmesini önlemek amacıyla verdiği ultimatolarda sahip olduğu kişisel siyasi sermayesinden faydalandı. Bu durum, özellikle insanların Hizbullah ile müttefiki Emel hareketinin devlet kurumlarındaki düşük performansına, bölgede bir gelişme yaşanmamasına ve yaygın yolsuzluğa tahammülünün giderek azaldığı Bekaa Vadisi'ne yönelikti.

Bunun sonucunda Hizbullah seçimlere yaygın katılımı sağlamak için daha fazla çaba göstermek zorunda kalarak kendisinin ve müttefiklerinin zaferine yol

açıp 2018'de parlamentodaki sandalyelerin çoğunluğunu kontrol etmelerine zemin hazırladı. Gerçekte Hizbullah seçim bölgelerinde sızma ve oy kayıplarını önlemede başarılı olurken müttefiklerine de büyük bir zafer sağlamış oldu.

Ancak Lübnan'daki halk ayaklanması patlak verdiğiinde seçimlerin üzerinden bir buçuk yıl geçmişken Hizbullah seçim vaadi olan yolsuzlukla mücadele konusunda somut bir adım atamamıştı. Gerçek şu ki Global Transparency Index (Küresel Şeffaflık Endeksi) sıralamasında sonlarda (180 ülke arasından 137. sırada) yer almasına rağmen 1990'ların sonundan beri hiçbir yetkili isme karşı herhangi bir yolsuzluk suçlaması yapılmadı, dava açılmadı.

Hizbullah'ın bölgedeki siyasi öncelikleri, özellikle de ABD ve Körfez'deki müttefikleriyle mücadeleyle meşgul olması yerel gündemini gölgede bıraktı. Bunun sonucunda örgüt iç siyasetteki müttefiklerinin çıkarlarına olacak anlaşmalar yapıp bölgedeki operasyonlarına ve askeri kanadına meşruiyet kazandırmaya çalıştı.

Bu nedenle Lübnan'daki halk ayaklanmasının başlarında parti mensuplarının eylemlerine yönelik halk memnuniyetsizliğinin işaretleri görüldü. Bunların en önemlisi Hizbullah'ın yolsuzlukla mücadele girişiminin başında olan ve büyük yolsuzluk dosyalarını ifşa etme tehdidinde bulunan Milletvekili Hasan Fadlallah'ın eleştirilip onunla dalga geçilmesi.

Tehdit partinin siyasi etkisizliğinin ve ülke içinde meşruiyet kazanması için çokça ihtiyaç duyduğu müttefiklerini soğutmamak için gösterdiği temkinliliğin tipik bir örneğiydi. Fadlallah'ın içeriklerine veya suçlananlara atıfta bulunmadan büyük yolsuzluk dosyalarını ifşa tehdidi partinin reform ve yolsuzlukla mücadele davasında ne kadar ciddiyetsiz olduğunu gösterdi. Daha da önemlisi partinin seçim vaatlerinde ne kadar samimiyezsiz olduğunu vurgulamış oldu. Muhtemelen bu yüzden ülkenin güneyindeki Bint Jbeil şehrinde süren protestoların ikinci gününde Milletvekili Fadlallah'ın ofisi hedef alındı³ ki bu da Hizbullah'ın parlamento ve kabinedeki siyasi davranışlarına yönelik halkta oluşan suçlama ve hoşnutsuzluk duygularının bir yansımasıydı.

Bu doğrultuda Hizbullah Nasrallah'ın protestoların başlamasından sadece iki gün sonra yaptığı ilk konuşmada (19 Ekim) şok dalgalarını püskürtmeye çalıştı. Başlangıçta protestoları olumlu karşılarken bir yandan da halkın taleplerini Lübnan hükümeti veya cumhurbaşkanlığının düşürülmesine yol açmayacak şekilde resmetmeye çalıştı. Partinin yürütme konseyi başkanı Haşim Safiyeddin örgütün aslında siyasi elitlere karşı yapılan protestoların bir parçası olduğunu göstermek amacıyla Beyrut'un güney semtlerindeki protestolara katıldı.⁴

Ancak protestoların yayılması ve Hizbullah'ın müttefiklerini hedef almaya başlaması partinin protestolara karşı gerilimi arttıracak olumsuz ve aceleci bir tutum takınmasına neden oldu. Halk ayaklanmasının başlamasından yaklaşık bir hafta sonra 25 Ekim'de yaptığı ikinci konuşmasında Nasrallah ayaklanmanın bileşenlerini tasvir etmede yaftalayıcı bir üslup kullandı.⁵ Nasrallah halk ayaklanmasında yer alan iki grup arasında ayrım yaptı. İlki kendiliğinden ortaya çıkıp halkın iradesini dile getiren ve Hizbullah'ın taleplerine bağlı gruptu. İkincisi ise yabancı elçiliklerin ve istihbarat birimlerinin güdümünde olup onlardan ve başka gizli isimlerden fon alan kesimdi. Nasrallah Hizbullah'ın İran fonları konusunda yaptığı gibi halk hareketinin de fon kaynaklarını şeffaf bir şekilde açıklamasını istedi. Bundan yıllar önce Nasrallah İran'dan aldığı fonları "temiz ve saf" olarak nitelerken karşıtlarının aldığı fonları ise "kirli" diye tanımlamıştı.

Bu doğrultuda Hizbullah Genel Sekreteri protestoların arkasında gizli liderlik ve fonların varlığını tartışmaya açtı. Nasrallah'ın yaptığı ikinci konuşma Hizbullah'ın halk hareketiyle olan ilişkisinde apaçık bir farklılık gösteriyordu ve konuşmadan sonra Hizbullah yanlısı gruplar ile Emel hareketi mensupları motosikletlerle sokaklara akın ederek göstericilere saldırmaya, yolları zor gücüyle açmaya ve protestocuları susturmaya başladı.⁶

Burada halk ayaklanmasının gerçekleştiği bölgesel bağlamı ele almak gerekir çünkü Hizbullah ve Tahran hızlı bir şekilde protestoları İran'ın nüfuzuna karşı daha büyük bir komplonun bir parçası olarak görmeye başladı. Bu durum

özellikle de Amerika'nın Tahran ve bölgedeki şebekelerini hem mali hem de siyasi anlamda kuşatma kampanyası ışığında geçerliydi. Bu açıdan bölgesel bağlam Hizbullah destekçilerinin protestoları bastırma operasyonlarına katılma motivasyonunu ve mezhepçi ve partizan sloganların atılmaya başlamasını kısmen açıklıyor. Yine benzer şekilde Hizbullah yanlısı medyanın ayaklanmaya karşı olumsuz yayın politikasını protesto etmek amacıyla birkaç gazetecinin istifasına neden olsa da protestoculara karşı karalama kampanyasında neden aktif rol aldığını da açıklıyor.

Halk ayaklanmasının Hizbullah için doğurduğu sonuçlar: Korku bariyerini yıkmak

Lübnan ayaklanmasının Lübnan Hizbullah'ı için doğrudan etkileri oldu. Bu sonuçların en önemlisi Hizbullah'ın Lübnan devleti ve kurumları ile Suriye rejimi arasındaki ilişkileri normalleştirme planlarını aksatmasıydı. Daha da önemlisi bu durum Hizbullah'ın İran ve Irak ile bağlarını güçlendirme planlarını da bozdu.

Bu planlar Hizbullah ve müttefiklerinin Suriye güçlerinin çekilmesinden sonra ilk defa meclis çoğunluğunu kazanması ve bu adımlara zemin hazırlayan bölgesel ve yerel faktörlerin denk gelmesiyle mümkün olmuştu. Suriye rejimiyle yakın ilişkilerini onarmak Hizbullah'ın temel önceliklerinden biriydi ve Suriyeli mülteciler konusuna, özellikle de Suriye ile kara sınırlarının kapanmasından sonra derinden etkilenen Lübnan ekonomisi için bir çözüm sunduğu gerekçesiyle meşrulaştırılıyordu.⁷ Hizbullah bu normalleşmeyi Suriye'de gelecekte yapılacak yeniden inşa çabalarıyla da ilişkilendiriyordu. Hizbullah'ın seçim başarısından sonra Elie Ferzli gibi müttefikleri 15 yıl önce Suriye ordusunun Lübnan'dan çekilip nüfuzunun sonlanmasına atıfta bulunarak "tarihi bir hata düzeltildi ve işler doğal seyrine döndürüldü" diyerek duygularını ifade etti. Parlamentoda Hizbullah bloğunun çoğunluğunun kurulmasıyla Suriye rejimiyle bağların normalleştirilmesi yönündeki baskılar yükselmeye başladı. Ancak halk ayaklanması bu yöndeki tüm hamlelere set çekti.

Ayaklanmanın ikinci ani etkisi Hizbullah'ın güçlü bir müttefiki olan Gebran Bassil'in amcası Michel Aoun'un yerine Cumhurbaşkanlığına yükselme şansını düşürmesiydi. Özgür Vatansever Hareket'in lideri ve dönemin Lübnan Dışişleri Bakanı olan Bassil protestocuların attığı sloganların ana hedeflerinden biriydi ve istemedikleri iktidarın bir sembolü haline getirildi. Bu yüzden göstericiler için provokasyon kaynağı olması ve sonraki hükümetler için bir yük teşkil edeceği için görevden alınması şart olmuştu. Bu anlamda Hizbullah'ın, Dışişleri Bakanlığında önemli bir müttefik kaybetmesinin yanında Şii nüfusun ötesinde Lübnan üzerindeki kontrolünü sürdürme kapasitesi üzerinde de uzun vadeli etkileri oldu.

Üçüncüsü, Saad Hariri'nin başbakanlıktan istifa etmesi Lübnan siyaseti için bir dönüm noktası oldu. Son yıllarda azalan popülerliğine rağmen Hariri Sünni halkın en önemli temsilcilerinden biri olmaya devam ederken başbakanlık koltuğuna oturması Hizbullah'ın silah gücü üzerinde mezhepleri aşan bir mutabakat sağlamıştı. Böylece Hariri Hizbullah'ın kayda değer mühimmatının babası eski Başbakan Refik Hariri suikastından sonraki on yılda devam eden hararetli kamusal tartışmaların odağından çıkmasına yardımcı oldu. Bu anlamda Walid Jumblatt liderliğindeki İlerici Sosyalist Parti ve Lübnan güçleriyle birlikte Hariri'nin hükümetten ayrılması Hizbullah için olumsuz sonuçlar doğurdu. Hizbullah'ın yıllar önce yumuşatılmalarının ardından uğraşmak zorunda kalmadığı eski siyasi kamplaşmaları canlandırma riskini doğurdu. Hariri'nin istifası protestocuların taleplerinden birini gerçekleştirmiş oldu ve ayaklanmanın ileriki safhalarında Hizbullah ile hükümet yanlısı müttefikleriyle mücadeleye daha çok odaklanmasını sağladı. Bunun Nasrallah'ın birden çok defa siyasi muhaliflerini ayaklanmayı istismar etmeme konusunda uyarıp Lübnan'daki gidişattan onların da sorumlu olduğunu hatırlatmasının nedeni olduğu savunulabilir.

Dördüncüsü, protesto hareketi Şii bölgelerinde gösterileri örgütleyebilecek bir yerel ilişkiler ağı yarattı. Bu durum önemli bir bariyeri, Şii Hizbullah ve Emel hareketi ikilisinden duyulan korkuyu yıktı. Böylece bu ikilinin dışında yeni örgüt ve hareketlerin doğması mümkün oldu. Burada toplumsal ve siyasi

ağlar gereken her koşulda Hizbullah'ın iradesinin aksine hareket ve protesto etme cüreti gösterdi. Bu dinamik ayaklanmadan önce yoktu ve muhtemelen ileriki seçimlerde Hizbullah'ın çoğunluk gücünü sınırlı veya sembolik bile olsa yıkabilecek siyasi lider ve adayların yükselişine zemin hazırlayacak.

Beşincisi, ayaklanma Hizbullah'ın eski müttefiklerini cezbederek Lübnan siyasetinin karmaşık yapısı içindeki yerlerini geçici de olsa değiştirdi. Bunlar arasında en önemlileri Milletvekili Oussama Saad liderliğindeki Nasırcı Halk Örgütü ile halk ayaklanmasına katıldığı için ihanetle suçlanan Lübnan Komünist Partisi'dir. Son seçimlerden sonra Saad, Gelecek Hareketi karşısında ve direniş eksenini içerisindeki tarihi ilişkileri göz önüne alındığında Hizbullah için bir Sünni atılım olarak değerlendiriliyordu. Fakat Lübnan'daki hayat standartlarının kötüleşmesi Oussama Saad'ın halk ayaklanmasının safına geçmeye ve kalesi olarak görülen Sidon'da destekçileriyle birlikte protestolarda aktif rol almaya sevk etti.

Öte yandan sendikacı Hanna Gharib başkanlığındaki Lübnan Komünist Partisi Hizbullah'a yakın liderlerin itirazlarına rağmen ayaklanmanın yanında yer almayı seçti. Komünist Partisi eski liderleri halk ayaklanması ve Hizbullah'a karşı duruş konularında parti saflarında ayrışmalar olduğunu belirtti. İki taraf arasındaki yarıma kısa sürede sokaklara yansıdı çünkü komünist partisinin Hizbullah'ın nüfuz alanlarını da kapsayan ve mezhep sınırlarını aşan ciddi bir coğrafi dağılımı var. Bu ayrışma Nebatiye, Kfar Remen, Tyre ve Baalbek'te kendini gösterdi. Bunun pratikteki anlamı partinin kurduğu ve bir zamanlar güney bölgeleri ve Bekaa Vadisi'nde geniş nüfuz kurabildiği ittifaklar ve ilişkiler ağının parçalarının dağılmasıydı.

En son doğrudan etkiler kötüleşen finansal ve ekonomik durumla bağlantılı. Bugün Hizbullah'ın ülkede çöküş sonrası dönem için aktif plan ve hazırlık yapıp toplumdaki yüksek işsizlik, enflasyon ve yoksulluk seviyelerine yönelik yardım sağlaması gerekiyor.⁸ Bu bağlamda parti doğrudan kendi ve müttefiklerinin kontrolü altındaki belediye meclislerine başvurarak onlara

tarım arazilerinin genişletilmesi ve kendine yeterliğin teşvik edilmesi görevi verdi. Bu satırlar yazılırken gıda depolama operasyonlarının yapıldığı yönünde haberler dolaşıyordu. Gerçekte Lübnan'da kötüleşen durum sadece Hizbullah için değil tabanlarıyla patronaj ilişkisi içindeki tüm örgüt ve partiler için köklü bir meydan okuma teşkil ediyor.

Bu doğrudan etki ve/veya sonuçlara ek olarak ayaklanmalardan sonra Lübnan siyaset sahnesinde bir dizi köklü değişim yaşandı. Birincisi, bölgesel ve uluslararası boyuttur. Özellikle Hizbullah'ın Irak siyaset sahnesinde oynadığı kilit rol göz önünde alındığında, İran Devrim Muhafızları Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani'nin bu yılın başlarında suikasta uğramasının örgüte doğrudan yansımaları oldu. Bazıları birbiriyle örtüşen birkaç medya raporu Şii lider Mukteda Sadr'ın Irak ayaklanmasıyla arasına mesafe koyup daha sonra ABD ile daha yakın ilişkileriyle bilinen Mustafa Kazimi'den önceki başbakan adayının seçilmesinde siyasi duruşunu düzeltmeye ikna etmede bizzat Nasrallah'a bir rol atfediyor. Bu rol Nasrallah'ın Süleymani suikastı sonrasında yaptığı, Irak konusuna odaklanıp özellikle de bu hadiseye Amerikan güçlerini Irak'tan ve daha sonra tüm bölgeden çıkararak karşılık verilmesi gerektiğini vurgulayan konuşmalarında da hissedildi. ABD yönetiminin yarattığı çıkmaz Hasan Diab'ın başbakan olacağı yeni hükümete ABD yardımı yapılma ihtimaline olumsuz yansıdı. Bunlar Hizbullah ve müttefiklerinin bu hükümeti ABD'yi provoke etmeden kurma çabalarına rağmen yaşandı. Ama Washington yaptırım politikasından taviz vermediği için Diab hükümetinin Hizbullah'a yakınlığından şüphelenip siyasi sebeplerle Lübnan'dan desteğini çekmekle suçlandı.

Dahası halk ayaklanması ve ona eşlik eden ekonomik ve finansal kriz ülke için hassas bir zamanda, ülkedeki başlıca mezheplerin yönetimindeki (ve milletvekilleri düzeyindeki) kritik geçiş süreci sırasında meydana geldi. Bu geçiş İlerici Sosyalist Parti lideri Walid Jumblatt'ın (70 yaşında) görevini milletvekili olan oğlu Taymur'a, Cumhurbaşkanı Michel Aoun'un (85 yaşında) ise damadı Gebran Bassil'e devretmesinde görüldü. Temsilciler Meclisi Üyesi Nabih Berri (82 yaşında) içinse bir halef belirlenmedi. Hizbullah temelde son iki konumdaki güç devrinden

kaygı duyuyordu ama bu devirler hiç de pürüzsüz olmadı ve halk ayaklanması kartları fiilen yeniden karmış oldu.

Emel Hareketi ile İlişkiler

Hizbullah'ın ittifaklarının en zayıf halkası Emel hareketi ile olan ilişkileridir çünkü Emel hareketi 1990'lardan beri yönetimde önemli bir rol oynayıp diğer köklü partilerle beraber mevcut finansal ve ekonomik durumdan sorumlu olması sebebiyle Hizbullah için yüksek bir maliyete karşılık geliyor. Hizbullah'ın imajı üzerindeki etkisine bakıldığında ayaklanmanın yeniden ivme kazanması muhtemelen parti saflarında bu ilişkinin gözden geçirilmesi taleplerini arttıracak.

Parti liderlerden birine göre⁹ Hizbullah ile Emel hareketi arasındaki Şii birliği yolsuzlukla mücadele politikasının etkin bir şekilde uygulanmasının önündeki başlıca engeldir. Bu ilişki ya da sözde birleşik Şii cephesi parti içinde derin tartışma konusu olarak kalmaya devam ediyor. Bu ilişki etrafında dönen tartışmalar ayaklanma ve derinleşen ekonomik krizle birlikte hararetini arttırdı.

Hizbullah Emel hareketiyle kanlı bir çatışma ve rekabet geçmişine sahip. İki örgüt arasındaki yakın iş birliği ancak 2005'ten sonra Hizbullah Şubat 2005'te Lübnan Başbakanı Refik Hariri'nin suikasta uğramasının ardından başlayan protestolardan doğan 14 Mart siyasi blokuyla mücadelede Suriye rejimini desteklediğinde başlamıştı.

Ekonomik çöküşün hızı

Lübnan hükümetinin kurulması ve korona virüsü tecritlerinden birkaç ay sonra dolar kuru tarihi bir artışla yılın başından ortasına iki bin Lübnan poundundan sekiz bin pounda yükseldi. Bu artışla Lübnan vatandaşlarının alım gücü büyük oranda düştü ve mevcut hükümetin istifası için sokaklardaki baskı arttı. Bunlara rağmen "Özgür Vatansever Hareket" içindeki bazı çevreler mevcut hükümetin performansını eleştirip istifasını ve değişmesini talep ettiğinde bu hükümeti savunan tek aktör Hizbullah oldu.

Bu bölünmelerin sonucunda hükümet şimdiye kadar yardım talep ettiği IMF nezdinde birlik gösteremedi ve ufukta bir çözüm görünmüyor. Bu yüzden kötüleşen yaşam standartlarına karşı yeni bir protesto dalgasının patlak vermesi bekleniyor. Hizbullah'ın bu yeni dalgayla baş etmesi zor olacak özellikle de müttefikleri artan Amerikan baskısı dolayısıyla artık birlik olmadığı için.

Sonuç

Hizbullah patlak vermesinden sadece günler sonra halk ayaklanmasına karşı olumsuz bir tavır geliştirip zamanla bunu katılaştırdı çünkü protestoları parti ve müttefiklerinin çoğunluğu kazandığı 2018 Lübnan parlamento seçimleriyle oluşan siyaset sahnesine bir tehdit olarak algıladı. Bu Hizbullah'ın Suriye güçlerinin 2005'te Lübnan'dan çekilmesinden sonra ulaştığı bu ölçekteki ilk zaferdi. Hizbullah, bu ayaklanmayı bu seçim sonuçlarını ve en önemli müttefiklerinden Lübnan Cumhurbaşkanı Michel Aoun'un yönetimini devirme girişimi olarak gördü. Bu nedenle parti ayaklanmaya karşı iki düzeyli bir kampanya başlattı. Bunların ilki medya kampanyasıyla ismi verilmeyen protestocuların şüpheli yabancı kaynaklardan fon almakla suçlamak, ikincisi ise müttefikleriyle birlikte protestoculara saldırıp onlara karşı mezhepçi şiddeti tırmandırarak doğrudan bastırmaktı.

Ancak ayaklanma Hizbullah'ın da siyasal tercihlerini etkiledi. Örgüt halk ayaklanmasıyla kavgasında Lübnan Komünist Partisi ve Nasırcı Halk Örgütü içerisinde bazı müttefiklerini kaybetti. Daha da önemlisi örgüt 2018 seçimlerinin ardından 2005'teki Suriye rejimiyle Refik Hariri suikastından sonra sekteye uğrayan yakın ilişkilerini düzeltmesini gerektiren siyasal programını tamamlayamadı. Halk ayaklanması bu yöndeki tüm çabalara set çekti.

Bunların yanında örgütün nüfuz alanları da destekleyip bir parçası olduğu hükümete karşı protestolara tanık oldu ki bu da Şii çevrede siyasal tercihlerde radikal bir dönüşüme işaret ediyor. Ülkenin ekonomik ve finansal krizi derinleşirken ve örgüt ile müttefikleri protestolara ya şiddet ve baskı uygulayarak ya da siyasi yaklaşımlarında radikal bir değişiklikyapararak karşılık verdikçe bu muhalefetin siyaseten belirginleşmesi bekleniyor. Ancak en önemli soru cevapsız kalıyor: Hizbullah halkın 1990'lardan beri mevcut olan iktidar politikalarına duyduğu öfkeyi kontrol altına almak için Şii birliğini feda edecek mi?

Referanslar

- 1- Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah'ın 19 Ekim 2019'daki konuşması.
<https://tinyurl.com/vmm9pej>
- 2- "Hezbollah announces election manifesto: Priority to countering waste and corruption", *Al-Mayadeen*, 21 Mart 2018. [Erişim tarihi: 22 Şubat 2020] <https://tinyurl.com/y7ru3y9u>
- 3- "Attack on office of Deputy Hassan Fadlallah in Bint Jbeil by Protestors", *Lebanon 24*, Erişim tarihi: 18 Ekim 2019. <https://tinyurl.com/t34twp4>
- 4- Head of Hezbollah Executive Council Hashim Safi Al Din takes part in protests in outlying districts", Erişim tarihi: 17 Ekim 2019.
<https://tinyurl.com/v8wsg74>
- 5- Statement by Hassan Nasrallah, Secretary-General of Hezbollah, regarding latest developments, *al-Manar Channel*, Erişim tarihi: 25 Ekim 2019.
<https://tinyurl.com/ryndp23>
- 6-Lübnan ayaklanmasının başlangıcında yolları trafiğe kapatmak siyasal iktidarı etkilemede başarılı bir araç olarak görülüyordu çünkü gündelik hayatı sekteye uğratiyordu. Fakat Hizbullah ve müttefikleri bu eylemleri eleştirirken destekçileri de yolları zorla açma operasyonlarına katıldı.
- 7- Bu bağlamda Rusya mülteci sorununu çözmek için bir girişim başlatarak bunu Lübnan-Suriye ilişkilerinin eski haline dönülmesine bağladı.
- 8-Bazı tahminlere göre Lübnan'daki yoksulluk oranının nüfusun yarısını geçeceği bekleniyor. Dünya Bankası'nın bir raporunda nüfusun yüzde 40'ının yoksulluk sınırının altına düştüğü belirtiliyor.
- 9-İsmini vermek istemeyen bir Hizbullah yetkilisiyle 20 Ocak 2020'de Beyrut'un güney semtinde yapılan mülakat.

YAZAR HAKKINDA

Muhanad Hage Ali Carnegie Middle East Center'da haberleşme koordinatörü ve araştırmacıdır. Kendisi Lebanese American University bünyesinde siyaset ve gazetecilik dersleri vermektedir ve Karşılaştırmalı Siyaset alanındaki yüksek lisans ve doktora derecelerini London School of Economics and Political Science'ta (LSE) tamamlamıştır.

AL SHARQ STRATEJİK DÜŞÜNCE KURULUŞU HAKKINDA

Al Sharq Stratejik Düşünce Kuruluşu, demokratik katılım, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog ve sosyal adalet ideallerini teşvik etmek amacıyla, tarafsız ve titiz bir yaklaşımla araştırma yapmayı üstlenen bir düşünce kuruluşudur.

Address: Istanbul Vizyon Park A1 Plaza Floor:6
No:68 Postal Code: 34197
Bahçelievler/ Istanbul / Turkey
Telephone: +902126031815
Fax: +902126031665
Email: info@sharqforum.org

